

บทบาท อำนาจหน้าที่และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอนาคต เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้าน รองรับประชาคมอาเซียน

รัฐพล ชูระพันธ์

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านรองรับประชาคมอาเซียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 1,014 คน โดยสุ่มจากพื้นที่ตัวแทนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนบน) ได้แก่ อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม พื้นที่ตัวแทนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนกลาง) ได้แก่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พื้นที่ตัวแทนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนล่าง) ได้แก่ อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดศรีสะเกษ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) และ 3) การระดมความคิดเห็น (Focus Group) ผลการวิจัยพบว่า 1. กำนันและผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าที่ประชาชนคาดหวังซึ่งอยู่ในระดับมาก และประชาชนเห็นว่าบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ยังมีความจำเป็นในระดับมาก 2. ด้านอำนาจหน้าที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านใช้อำนาจหน้าที่ของตนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นระดับเดียวกันกับที่ประชาชนคาดหวังซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน โดยประชาชนเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ยังมีความจำเป็นในระดับมาก 3. ด้านสถานภาพ สถานภาพที่เหมาะสมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอนาคต เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ สถานภาพเป็นผู้นำหรือตัวแทนของราษฎร สถานภาพเป็นข้าราชการ สถานภาพเป็นลูกจ้างของรัฐ สถานภาพเป็นนักการเมือง สถานภาพเป็นอาสาสมัคร สถานภาพเป็นพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานภาพเป็นลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ : บทบาท, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ความเข้มแข็ง, ประชาคมอาเซียน

Future Roles, Authorities, and Status of Sub-district Headmen and Village Headmen for Village Strengthening Development toward ASEAN Community

Rataphol Turaphan

Ph.D. Candidate in Regional Development Strategies,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

ABSTRACT

The purpose was aimed to study the roles , authorities and status of village chief and village headman in developing the strength of villages to support ASEAN Community. The sampling groups consisted of 1,014 people divided into 8 different groups : 1. government officials, 2. local politicians, 3. teachers, 4. village chiefs and village headmen, vice village chief and village headmen, district medical personnel, village chief inspector, 5. Farmers 6. merchants and businessman, 7. Lancers, 8. Others. All were from represented upper northeast region of That Phanom district, NakornPhamon province, from central northeast region of Suwannabhum district, Roi-Et province, and from lower northeast region in Rasisalai district, Sisaket province. The sampling groups were cluster random sampling. The study tools applied were of three types; 1. The respondents of questionnaires on how they view their present village chief and village headman in terms of their roles and authority in three rating scales, high, moderate and low. 2. How much they expect their chief and headman to play the roles, high, moderate and little. 3. How much the respondents viewed the importance and necessity of their chiefs to remain in position, high, moderate and little. Furthermore, the respondents were asked to view what status of the future village chief and village headman should be like. The statistics employed in the analysis were means and standard deviation. The appropriateness of roles , authority and status of the village chief and village headman were done in focus group. It was found that the overall

role of the village chief and village headman was in moderate level, much lower than expected. The village leaders' overall role and duty was viewed as very important. 1) Roles : As far as role and duty were concerned, it was found that all aspects of the leaders' performance was at moderate level, whereas the lower level was how they handle social and economic development. It was, hence, concluded that all results of the leaders' performance had lower means compared to people's expectation. People had high expectation on the role of their leaders in liaison with local administration organization, at the same time, people had put lower expectation on social and economic development. People viewed all aspects of the role and duty of their leaders at " high " level. People viewed the liaison with local administration organization as most crucial while least crucial was social and economic development. 2) Authority and duty: It was concluded that overall performance of the village leaders was at moderate level with means of 2.285, the same level as people's expectation. People viewed the village leaders' authority and duty as necessary at " high " level. When authority and duty were separately viewed, it was discovered that the result was at moderate level. In addition, the result with high level was village administration, however, the lowest was the registration. It was, therefore, concluded that the overall results had lower means than people expectation. People had high expectation in administration authority as people viewed each authority and duty as high. People viewed administration as very high. 3) Status: It was also found in the study that the suitable status of future village leaders were of the followings respectively; 1. As the leader or representative 2. Government official 3. Government employee 4. Politician 5. Volunteer 6. Local administration organization officer 7. Local administration organization employee.

Keywords : The regional administration, Asean Community.

บทนำ

จากปัจจุบันนี้กระแส การเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วนเพื่อเข้าร่วมประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี พ.ศ. 2558 ดูคึกคักเป็นอย่างมากจากข่าวสารทางสื่อสารมวลชนทั้งทางทีวี หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ รวมทั้งการประชุม สัมมนาของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มุ่งเน้นในการเตรียมตัวและเตรียมองค์กรเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเน้นให้มีความร่วมมือพัฒนาในด้านหลัก ๆ 3 ด้าน คือ ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า 3 เสาหลักของอาเซียนนั่นเอง เมื่อพูดถึงการพัฒนาในด้านดังกล่าวแล้ว ล้วนแต่มีปัจจัยสำคัญมาจาก “คน” ทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดในยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ว่าจะอยู่ในองค์กรระดับใด ภาครัฐหรือเอกชน ไม่เว้นแม้แต่ในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจากองค์กรทุกประเภทและทุกขนาด ต่างก็มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่จะทำให้งาน ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์กรบรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ ซึ่งก็หนีไม่พ้นที่จะต้องอาศัย “บุคคล” เป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันการให้ความสำคัญต่อคนทำงาน ได้พัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยมองว่าคนทำงานคือ “ทุนมนุษย์” (Human Capital) เป็นทุนสำคัญที่สุดในการสร้างความแตกต่างระหว่างองค์กร หน่วยงาน ชุมชนที่สำเร็จกับที่ล้มเหลว

ดังนั้น การพัฒนาทุกระดับ โดยเฉพาะหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของสังคมไทย เป็นจุดแตกหักในการพัฒนาประเทศชาติ จะต้องเริ่มต้นที่คนซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้นำหมู่บ้าน คือตำแหน่ง “ผู้ใหญ่บ้าน” หรือ “กำนัน” จะต้องมีการพัฒนาเสียก่อน โดยให้มีความคิด ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในบทบาทอำนาจหน้าที่และวิสัยทัศน์ของหมู่บ้านของตนเอง เพราะถึงแม้ว่าจะมีการวางระบบ การจัดโครงสร้างและวางกรอบในการพัฒนาไว้ดีเพียงใด แต่ถ้าหากผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นกลไกสำคัญขาดความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง แนวทางและระบบดี ๆ ที่สร้างไว้ก็ไม่สามารถทำให้การพัฒนาหมู่บ้านมีประสิทธิภาพขึ้นได้ โดยเฉพาะในระดับหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นระดับรากหญ้า อันหมายถึงเป็นระดับรากฐานที่สำคัญของประเทศ จะต้องมีความเข้มแข็งมั่นคง เพราะถ้าหากรากฐานดี มีความแข็งแกร่ง ก็จะสามารถส่งผลให้ภาพรวมซึ่งคือระดับประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงตามไปด้วย หมู่บ้านตัวอย่างการพัฒนาที่เข้มแข็งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ล้วนแต่ได้รับความสำเร็จอันเกิดขึ้นที่มีลักษณะตรงกันจากปัจจัยในเรื่องของคน คือ ผู้นำ ตำแหน่ง “ผู้ใหญ่บ้าน” หรือ “กำนัน” ทั้งสิ้น

ฉะนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำสูงสุดจะต้องนำพาหมู่บ้าน/ชุมชน ของตัวเองให้มีการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านให้มีความยั่งยืนตลอดไป เพื่อให้มีความ

สอดคล้องกับการที่จะต้องก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทย อันจะส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะต้องเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 นี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท อำนาจหน้าที่ และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ทิศทางความเหมาะสมของ บทบาท อำนาจหน้าที่ และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้าน เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน (AC)

สมมุติฐานการวิจัย

บทบาท อำนาจหน้าที่และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ที่เหมาะสมกับการพัฒนา ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในปี 2558 ควรมีลักษณะสามารถปรับตัวเพื่อรองรับปัญหาหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและบริหารจัดการพื้นที่ แก้ไขปัญหาได้ด้วยการสื่อสารและสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเพื่อหาบทบาท อำนาจ หน้าที่และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคต เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งหมู่บ้าน รองรับการพัฒนาประชาคมอาเซียน โดยจะศึกษาบทบาท อำนาจหน้าที่และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากอดีต ปัจจุบัน

บทบาทนั้นจะศึกษาในประเด็น 1) บทบาทในการปฏิบัติและเชื่อมประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) บทบาทในการดำเนินตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 3) บทบาทในการเป็นผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 4) บทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อย 5) บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม 6) บทบาทในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

ส่วนอำนาจหน้าที่ จะศึกษาในประเด็น 1) หน้าที่ในการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ 2) หน้าที่ในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 3) หน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา 4) หน้าที่ว่าด้วยการให้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 5) หน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ 6) หน้าที่ในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 7) หน้าที่ในการป้องกันโรคภัยและโรคติดต่อ 8) หน้าที่ในการดูแลที่สาธารณะประโยชน์

สถานภาพ จะศึกษาประเด็น 1) สถานภาพเป็นข้าราชการ 2) สถานภาพเป็นผู้นำหรือตัวแทนของราษฎร 3) สถานภาพเป็นนักการเมือง 4) สถานภาพเป็นอาสาสมัคร 5) สถานภาพเป็นลูกจ้างของรัฐ 6) สถานภาพเป็นพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7) สถานภาพเป็นลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างพื้นที่ ตามลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ คือ 1) จังหวัดและอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ อำเภอรატุนม จัหวัดนครพนม 2) จังหวัดและอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คือ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) จังหวัดและอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ อำเภอราชีเสล จังหวัดศรีสะเกษ (คัดเลือกเอาจังหวัดละ 1 อำเภอ)

3. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่จะศึกษาไว้ 8 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มข้าราชการ 2) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น 3) กลุ่มครูผู้สอนในสถาบันการศึกษา 4) กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน 5) กลุ่มเกษตรกร 6) กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ 7) กลุ่มรับจ้าง 8) กลุ่มอื่น ๆ (ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi stage sampling) เพราะกำหนดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (Questionnaire)

2. การจัดทำระดมสมองกลุ่ม (Fogus Group) เพื่อให้แสดงความคิดเห็นต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันและอนาคต

3. การสัมภาษณ์บุคคล (Deptinterview) เพื่อให้แสดงความคิดเห็นต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันและอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามจากการรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลทั้งหมด มาจัดหมวดหมู่และบันทึกคะแนนแต่ละข้อในรูปแบบรหัส (Coding Form) หลังจากนั้น

นำไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติการวิเคราะห์ ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแปลความหมายค่าเฉลี่ยปรับปรุงจากเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2535, 100) ฉบับล่าสุดปี 2553 และนำเอาข้อสรุปประเด็นต่าง ๆ จากการจัดทำระดมสมอง (Focus Group) และการสัมภาษณ์ (In-Depth interview) จากนั้นจึงได้นำข้อมูลสู่การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านบทบาท

ผลการวิจัยด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าที่ประชาชนคาดหวังซึ่งอยู่ในระดับมาก และประชาชนเห็นว่าบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ยังมีความจำเป็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาบทบาทเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่เห็นว่าการันัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำได้ดีที่สุด คือ บทบาทด้านการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนด้านที่เห็นบทบาทต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งทุกด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าความคาดหวังของประชาชน โดยด้านที่ประชาชนมีความคาดหวังสูงสุด คือ การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนด้านที่ประชาชนมีความคาดหวังต่ำที่สุด คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และประชาชนเห็นว่าบทบาททุกด้านมีความจำเป็นในระดับมาก ซึ่งบทบาทด้านที่มีความจำเป็นในอนาคตสูงสุดที่สุด คือ การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนด้านที่มีความจำเป็นในอนาคตน้อยที่สุด คือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. ด้านอำนาจหน้าที่

ผลการวิจัยอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่ปฏิบัติได้บ้านโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นระดับเดียวกันกับที่ประชาชนคาดหวังซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน โดยประชาชนเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ยังมีความจำเป็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่เป็นรายด้าน พบว่า ผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีผลการปฏิบัติหน้าที่ได้ดีที่สุด คือ อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎร ส่วนด้านที่มีผลการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ได้ต่ำสุด คือ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำทะเบียน ซึ่งผลการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าความคาดหวังของประชาชน โดยด้านที่ประชาชนมีความคาดหวังสูงสุด คือ อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎร ด้านที่ประชาชนมีความคาดหวังต่ำที่สุด คือ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำทะเบียน และ

ประชาชนเห็นว่าอำนาจหน้าที่ในอนาคตมีจำเป็นในระดับมาก โดยด้านที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎร และด้านที่มีความจำเป็นในระดับน้อยที่สุดคือ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำทะเบียน

3. ด้านสถานภาพ

ผลการวิจัยสถานภาพที่เหมาะสมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ในการศึกษาครั้งนี้ตามลำดับ คือ 1) สถานภาพเป็นผู้นำหรือตัวแทนของราษฎร 2) สถานภาพเป็นข้าราชการ 3) สถานภาพเป็นลูกจ้างของรัฐ 4) สถานภาพเป็นนักการเมือง 5) สถานภาพอาสาสมัคร 6) สถานภาพเป็นพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7) สถานภาพเป็นลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของสถานภาพ 7 กลุ่มนี้ คือ สถานะของข้าราชการซึ่งมีความหมายถึงการสอบเข้ามาจากผู้มีคุณสมบัติ อายุ 60 ปี และบรรจุตามพื้นที่ขาดแคลนได้ (ประเทศมาเลเซีย มีสถานะเช่นนี้), สถานะของการเป็นกลุ่มนักการเมือง ก็เหมือนกับกลุ่ม อบต. คือ 4 -5 ปีก็เลือกตั้งครั้งหนึ่งมาจากการเลือกของประชาชน, สถานะของอาสาสมัคร คล้าย ๆ กับสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ไม่มีค่าตอบแทนเป็นรายเดือนแต่จะได้เป็นครั้งคราว, สถานะลูกจ้างของรัฐ คือมีการสอบเข้ามาแต่ไม่เข้มข้นไม่มีสวัสดิการอย่างอื่น นอกจากค่าตอบแทนรายเดือน, สถานะพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็คล้ายกับพนักงานของเทศบาลหรือพนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ใกล้เคียงกับราชการ, สถานะลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็คล้าย ๆ กับลูกจ้างตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีสวัสดิการใดๆ นอกจากค่าตอบแทน ขึ้นการบังคับบัญชากับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่นปัจจุบัน แต่การเป็นอาชีพข้าราชการมันต้องมาจากการสอบบรรจุ จะต้องเกี่ยวข้องกับวุฒิการศึกษาต่าง ๆ อยู่ดี ซึ่งจะต้องเป็นการกีดกันบุคคลทั่วไปมากจึงไม่ต้องเป็นข้าราชการเหมือนประเทศมาเลเซีย ไม่ต้องไปเป็นลูกจ้าง อบต. อีกตำแหน่งหนึ่งซึ่งมันจะต้องไปซ้ำซ้อนกัน เป็นตัวแทนราษฎรเหมือนผู้ใหญ่บ้านของไทยทุกวันนี้ก็เหมาะสมแล้วครับ ให้เป็นข้าราชการก็ต้องกีดกันด้วยจะต้องจบปริญญาตรี ต้องสอบบรรจุแข่งขันกัน ให้ไปเป็นนักการเมือง เช่น สมาชิก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ ผู้ว่าราชการ ก็ไม่รู้จักใครและสุดท้ายให้เป็นอาสาสมัครแบบ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) หรืออาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) เลิกคิดได้เลย เพราะว่าทุกวันนี้ ไม่มีใครคิดทำงานฟรี ๆ กันแล้ว

อภิปรายผล

1. ด้านบทบาท

1.1 ด้านบทบาท มีความเห็นส่วนใหญ่ว่าควรให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีตำแหน่งใด ๆ ก็ตามในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีพลังคนหมู่บ้านเกิดการแข่งขันกันสูงและนำมาซึ่งการทะเลาะวิวาทกัน ทำให้สังคมหมู่บ้านแตกแยกไม่เกิดการพัฒนาอย่างที่ควร จะเป็น เนื่องจากการลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ล้วนมีที่มาจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน/ตำบลทั้งสิ้น ทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นที่จะสนับสนุนบุคคลที่ใกล้ชิด หรือบุคคลที่เป็นเครือญาติหรือที่บุคคลที่ตนเองชื่นชอบ ที่ต่างกัน จึงนำไปสู่การแตกแยกกัน ซึ่งภาพในชนบท อาจจะมีสภาพดังเช่น เมื่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมดวาระลงและจะต้องมีการเลือกตั้ง ทำให้บุคคลในหมู่บ้านนั้น ๆ จะต้องผัดใจกันไปเพราะเชียร์คนละคน และนำไปสู่การมีผู้แพ้และมีผู้ชนะ เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง (ประมาณ 2-3 ปี) คนในหมู่บ้าน/ชุมชนกำลังจะดีขึ้น ตำแหน่งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายกฯ หรือ สมาชิก อบท.) ก็หมดวาระลงอีกแล้ว และสังคมหมู่บ้านนั้นก็ต้องเลือกตั้งกันอีก ตามกรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ก็จะเริ่มแตกแยก ผัดใจกันอีกครั้ง เพราะการเชียร์หรือสนับสนุนบุคคลที่ตัวเองชื่นชอบนั่นเอง ในสังคมหมู่บ้านจะเป็นวงจรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ หรือบางที่หากบางแห่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับทีมผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีใช้กลุ่มหรือฐานคะแนนเดียวกัน ก็อาจจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ใส่ร้ายป้ายสีกันไปตลอด ผู้ที่รับผลแห่งการกระทำดังกล่าวก็คือประชาชนในพื้นที่นั่นเอง แต่หากว่าให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีตำแหน่งอยู่ในสภาท้องถิ่นได้ด้วยนั้น ความขัดแย้งอาจจะลดลงได้ ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (หมวด 2 มาตรา 44) ที่กำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีจำนวนหมู่บ้านละ 2 คน ในกรณีที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวน 1 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ 6 คน ส่วนในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวน 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ 6 คน และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (หมวด 2 มาตรา 15) กำหนดให้สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและกำหนดให้สภาเทศบาลตำบลมีสมาชิกจำนวน 12 คน สภาเทศบาลเมือง มีสมาชิกจำนวน 18 คน และสภาเทศบาลนคร มีสมาชิกจำนวน 24 คน

1.2 บทบาททางสังคมนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาททางการปกครองและความยำเกรงจากสังคมมากกว่าทางผู้บริหารหรือสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะความเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหากจะคิดโครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้านแล้ว ไม่มีเงิน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ทำได้ด้วยการระดมขอความร่วมมือจากราษฎรในปกครองของตน เพราะชาวบ้านให้ความนับถือเกรงอก เกรงใจ แต่เมื่อจะให้เป็นประธานเปิดงานต่าง ๆ แล้วสังคมมักจะให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่า และมองว่าบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคือหัวใจสำคัญของความเจริญเติบโต การอยู่ดีกินดีของประชาชนในหมู่บ้าน เพราะเป็นผู้ที่รับหน้าที่มาจากทุกกระทรวง ทบวง กรมที่จะลงมาทำงานในหมู่บ้านเหล่านั้นด้วย

1.3 ศักดิ์ศรีและความมั่นคงในอาชีพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับนายกฯ และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เห็นว่าศักดิ์ศรีใกล้เคียงกัน แต่ความมั่นคงนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะมีความมั่นคงในอาชีพมากกว่า ซึ่งมีสถิติจากการที่เมื่อมีการรับสมัครเลือกผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักจะลาออกไปสมัครอยู่เป็นเนือง ๆ

1.4 ให้มีสถาบันหรือตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คงมีอยู่ในสังคมไทยต่อไปเพื่อให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่มีพระราชประสงค์และกำเนิดตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสังคมไทย ซึ่งที่ประชุมในการระดมความคิดเห็น ๆ ว่าแม้จะปฏิรูปไปยังไงก็ต้องมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ (พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 12 มาตรา 3 การยุบเลิกตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จะกระทำไม่ได้)

2. ด้านอำนาจหน้าที่

2.1 ด้านอำนาจหน้าที่ ผลการวิจัยที่ได้พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ได้ต่ำกว่าความคาดหวังของประชาชนซึ่งคาดหวังไว้สูงนั้นอาจเป็นเพราะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีงานที่ทำอยู่อย่างปัจจุบันนี้มากเกินไป จึงทำงานได้ไม่ดีพอตามความคาดหวังที่ประชาชนตั้งไว้สูงหรืออาจจะเป็นเพราะว่าการเกิดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนี้ ไม่สามารถตอบสนองการดำรงชีวิตของประชาชนได้เลย หรือได้น้อยเกินไป ทำให้ประชาชนจึงยังมีความคาดหวังอยากให้อำนาจหน้าที่เหล่านั้นเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ สารตล: ลูกเทศา (2557:28) ที่มีความคิดว่าขณะนี้บ้านเมืองกำลังเจริญเติบโต ปัญหามีมากขึ้น เช่น แรงงานอพยพ แรงงานต่างด้าว สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ในขณะที่บุคลากรฝ่ายปกครองท้องที่ทุกคน กำลังทำงาน ด้วยความตั้งใจ ปัญหาที่ได้รับการ

แก้ไข นอกจากนี้ยังมีเสียงที่เห็นต่างว่า ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ชัดเจน คือลดลงกว่าปัจจุบัน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ได้ดีที่สุด โดยกำหนดหน้าที่ไว้เพียง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการประสานงาน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ด้านการอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหรือการไกล่เกลี่ยประนีประนอม นั้นมองว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำได้ดีกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแยกออกให้ชัดเจนเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพและการบำรุงดูแลที่สาธารณะ ควรจะให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะนำมาซึ่งการทำงานด้านการดูแลที่สาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ไม่เกี่ยงกัน จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีเอกภาพที่สาธารณะประโยชน์เมื่อถูกบุกรุกแล้วจะไม่มี การเพิกเฉยจากเจ้าที่หน้าที่เกี่ยวข้อง

3. ด้านสถานภาพ

3.1 เกี่ยวกับการมีสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสังคมหมู่บ้าน ทุกคนเห็นด้วย และว่าเหมาะสมแล้ว ที่จะให้มีสถานะเป็นตัวแทนของราษฎรอย่างเช่นปัจจุบัน โดยไม่สนใจที่จะให้เป็นราชการ เพราะหากเป็นเช่นนั้นก็ย่อมจะถูกกีดกันด้วยการเอาวุฒิการศึกษามาเป็น กำแพงขวางกั้น เพราะต้องกำหนดคุณสมบัติปริญญา ลำดับต่าง ๆ มาเป็นคุณสมบัติหนึ่ง หรือ การให้เป็นแบบนักรการเมืองก็จะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปเป็นลูกน้องนักรการเมือง แล้วผู้บังคับบัญชาอย่างนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะใช้งานใครให้เป็นแขน เป็นขาเพื่อผลสัมฤทธิ์ ของงานได้ แบบอาสาสมัคร อปพร. หรือ อสม. ก็ไม่สามารถเป็นได้ เพราะไม่มีค่าตอบแทน หรือมีก็น้อย ซึ่งจะสวนกระแสกับการใช้จ่ายค่าครองชีพและค่าสังคมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่นับวันจะมากขึ้น ๆ

3.2 การเข้าสู่ตำแหน่งของกำนันนั้น ผลวิจัยเห็นด้วยที่จะให้กำนัน มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของประชาชน ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับปัจจุบันที่กำหนดให้ตำแหน่งกำนันต้องมาจากการเลือกตั้งของผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ๆ เพียงไม่กี่คน (พรบ. ลักษณะปกครองท้องที่ 2457 มาตรา 30) กำหนดให้นายอำเภอประชุมและเสนอชื่อเลือกผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น มาเป็นกำนัน 1 คน เพราะการเลือกลักษณะดังกล่าวนี้ขาดความยึดโยงกับประชาชนที่ตนเองปกครอง ทั้งตำบล ผิดหลักเจตนที่ต้องการให้กำนันเป็นหัวหน้าราษฎรในตำบลนั้น ๆ ทำให้เกิดช่องว่างในการทำงาน ขาดความสนิทสนม มักคั่นกัน แต่กำนันในอดีตที่ได้รับเลือกมาจากประชาชน ทั้งตำบล จะมีความรู้สึกรักภักดีใจมาก และเป็นเกียรติศักดิ์ศรี ความรักความศรัทธา ที่พี่น้อง

ประชาชนได้เลือกตั้งตนเองเป็นส่วนใหญ่ของตำบล ทำให้ความเป็นหัวหน้าราษฎรของตำบล มีเกียรติบารมีกว่า

3.3 การพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีความน่าเชื่อถือ และเกรงขาม น่าศรัทธา เกิดการยอมรับของประชาชนทั่วไป หมายถึงการแต่งกาย เสื้อผ้า อาหาร เครื่องผม รองเท้า หมายถึงการพัฒนาทางกาย อันจะส่งผลต่อการทำงานให้ราบรื่นด้วย

3.4 เกี่ยวกับการเพิ่มคุณวุฒิการศึกษาให้กำหนดคุณสมบัติบุคคลที่จะมาเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีความรู้ที่เพิ่มขึ้นกว่าปัจจุบัน สอดคล้องกับความกับ Fied, Holden and Lawlor (2000 : 7) ที่กล่าวว่าความเป็นผู้นำสามารถเรียนรู้ ผักผ่อน และสร้างขึ้นมาได้ ซึ่งไม่สอดคล้องและแตกต่างอย่างสิ้นเชิง กับคุณสมบัติกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบัน (พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ 2457 มาตรา 12(14)) ที่ระบุว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่า การศึกษาภาคบังคับซึ่งอาจจะแตกต่างกันของแต่ละยุค กล่าวคือจะมีช่วงอายุที่การศึกษาภาคบังคับให้จบเพียงชั้น ป.4 / ป.6 / ป.7 / ม.3 นั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเห็น ตามผลการวิจัยที่กำหนดคุณวุฒิการศึกษาของผู้มีคุณสมบัติสมัครเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพิ่มกว่าเดิมอีกขั้นหนึ่งโดยไม่ถึงระดับการศึกษาขั้นปริญญาตรี เนื่องจากมองว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นจะใช้ประสบการณ์ คือ ความสามารถ มากกว่าจะใช้ความรู้ตามระบบการศึกษา ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ย่อมที่จะรับทราบบริบทของหมู่บ้านได้ทั้งหมดอยู่แล้ว และมีความเห็นทางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยควรกำหนดกรอบแนวทางในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างจริงจังเพื่อนำไปสู่ 3 ภูมิคือ ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน อันสอดคล้องกับแนวคิดของ Mc Cauley (1986: 15) ที่สรุปว่า การเรียนรู้จากการทำงาน เป็นวิธีในการพัฒนาการเป็นผู้นำ เพราะผู้นำสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงาน ที่ท้าทายมากขึ้นเท่าใดย่อมเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น งานที่ท้าทายจะกระตุ้นให้คนมีความคิดสร้างสรรค์และทำงานดีขึ้น และการเรียนรู้จากการฝึกอบรม ซึ่งการฝึกอบรมจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์และเข้าใจวิธีการที่จะควบคุมกิจกรรมกลุ่ม ช่วยให้มีความรู้ รู้จักกระบวนการนำ และรู้จักเทคนิคที่จะปรับพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และงานวิจัยของ Bush and Grover (2004 : 243) ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการเรียนรู้บนพื้นฐานของการทำงาน การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่สำคัญมาก

3.5 เกี่ยวกับอุดมคติหรือการสร้างอุดมการณ์ เนื่องจากการกำหนดสถานะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้อยู่ตรงกลางระหว่างภาคราชการกับประชาชน ทำให้สถานะก่อนเป็นผู้ใหญ่บ้าน กับหลังการได้รับการคัดเลือกจะแตกต่างกัน คือก่อนการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมักจะบอกว่า

“เมื่อได้เป็นแล้วตนเองจะทำงานรับใช้ประชาชน” แต่เมื่อได้รับเลือกไปแล้วกลับต้องไปทำงานรับใช้ผู้บังคับบัญชา เช่น นายอำเภอหรือปลัดอำเภอ จึงควรปรับทัศนคติตรงนี้ทั้งของนายอำเภอ ปลัดอำเภอและผู้ใหญ่บ้านว่า เป้าหมายการทำงานของทุก ๆ คนคือ “ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่นเดิม”

3.6 เกี่ยวกับสถานภาพ (Status) ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคต การวิจัยตามข้อมูลที่ได้คือ เป็นผู้นำหรือตัวแทนของราชนั้น แตกต่างจากสถานภาพของกำนันในประเทศ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งมีสถานภาพเป็นข้าราชการที่แต่งตั้งจากนายอำเภอและส่วนกลาง คือ (การสอบ) ในขณะที่กำนันของประเทศฟิลิปปินส์นั้น ถือเป็นนักการเมืองที่มาจาก การเลือกของประชาชน เป็นตัวแทนทั้งของรัฐและประชาชน ส่วนของประเทศเวียดนามเป็นของ รัฐบาลท้องถิ่น เพราะประเทศเวียดนามเป็นการปกครองแบบรวมศูนย์ไว้ที่รัฐบาลกลาง ส่วนผู้ใหญ่บ้านนั้นมีสถานภาพเป็นตัวแทนของรัฐและประชาชน คือ อยู่ตรงกลางซึ่งแตกต่าง จากผู้ใหญ่บ้านของมาเลเซีย ที่เป็นกึ่งราชการและอินโดนีเซีย เป็นข้าราชการท้องถิ่น ส่วน ฟิลิปปินส์นั้นเป็นนักการเมืองมาจากการเลือกของประชาชนเช่นเดียวกับของไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย โดยทั้งหมดจะต่างจากของเวียดนาม เพราะสภาประชาชนหมู่บ้านเลือก /องค์กร ที่สูงกว่ารับรอง แต่ทั้งหมดของสถานภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นไปตามวิทยา วรรณศิริ (2529, 20-21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่ได้มาโดยการแต่งตั้ง หรือโดยความสามารถ เป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับมาภายหลัง อันได้แก่สถานภาพทางการศึกษา สถานภาพทางการเมืองหรือทางสังคม และสอดคล้องกับบทบาทที่คาดหวังของ Getzels and others (1968 : 77) ที่ให้ความเห็นว่า ความคาดหวังนี้ย่อมแตกต่างกันไปเพราะเราต่างมี ความคิดความต้องการต่างกัน ในสังคมทุกชนิด พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลได้รับอิทธิพล มาจากความคาดหวังของบุคคล อันสอดคล้องกับ Secord and Backman (1964 : 456) ที่กล่าวว่า บทบาทที่คาดหวัง คือการคาดหวังที่เกี่ยวกับบทบาทประเภทต่าง ๆ ซึ่งแต่ละ คนจะคาดหวังบทบาทแตกต่างกันไป กล่าวโดยสรุป บทบาทที่คาดหวังคือบทบาทของบุคคล ที่อยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามความประสงค์ของคน ส่วนใหญ่ในสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในฐานะเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสังเคราะห์

ด้านบทบาทและอำนาจหน้าที่ รวมทั้งสถานะภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในประเด็นที่มีผลจากความคาดหวังของประชาชนสูง และประเด็นที่เห็นว่ายังมีความจำเป็นในอนาคตมากอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้หมู่บ้านที่เป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของสังคมประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะรองรับผลที่จะเกิดจากการเปิดภูมิภาคในปี 2558 โดยนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ด้วย ดังนี้

1.1 บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องคงไว้ต่อไป เนื่องจากว่าประชาชนมองว่าทำหน้าที่เหล่านี้ได้ดีแล้วและยังเห็นว่ามีบทบาทมากต่อสังคมไทยในอนาคต คือ 1) การเข้าร่วมประชุมเมื่อได้รับเชิญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น 3) การทำหน้าที่เป็นคนกลางประสานงานระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) การสนับสนุนส่งเสริมให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์สูงสุดจากโครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ 5) การสนับสนุนส่งเสริมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ให้มีความยั่งยืน 6) การส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน 7) การติดตามและกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนอย่างต่อเนื่อง 8) การประชุมชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎรตามความเหมาะสม 9) การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม 10) การใกล้ชิด ประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้านด้วยความยุติธรรม 11) การสร้างความรักและสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบลหมู่บ้าน

1.2 อำนาจหน้าที่ ที่ควรยกเลิกไปจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหากจะให้คงไว้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจะต้องเพิ่มพูนศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่นี้ให้ดีขึ้นมากกว่าเดิม ประกอบไปด้วย 1) การเสนอหรือริเริ่มให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ 2) การระดมทรัพยากรภายในและภายนอกหมู่บ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหมู่บ้าน 3) การดำเนินการจัดหมู่บ้านตำบลให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ 4) การดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 5) การดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอาชญากรรมและบ่อนการพนันอบายมุข 6) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง 7) การพัฒนาส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในด้านต่าง ๆ 8) การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและการอบรมสั่งสอนให้ราษฎรเป็นคนดี 9) การทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ 10) การรักษาความสงบเรียบร้อย 11) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

1.3 อำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องคงไว้ต่อไป เนื่องจากว่าประชาชนมองว่าทำหน้าที่เหล่านี้ได้ดีแล้วและยังเห็นว่ามีบทบาทสำคัญมากต่อสังคมไทยในอนาคต คือ

- 1) การส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
- 2) อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎร
- 3) อำนาจหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานราชการ
- 4) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณประโยชน์
- 5) การปกครองดูแลราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้านของตนให้อยู่ด้วยความสงบเรียบร้อย
- 6) การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- 7) การอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อรับบริการกับหน่วยงานของรัฐ
- 8) การนำความเดือดร้อนและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรแจ้งต่อส่วนราชการ
- 9) การอำนวยความสะดวกในการให้บริการของส่วนราชการต่าง ๆ
- 10) การดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย
- 11) การปฏิบัติตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐหรือผู้บังคับบัญชามอบหมาย
- 12) การรายงานเหตุการณ์ทุกข้อหรือเหตุการณ์ผิดปกติต่อนายอำเภอ
- 13) การจัดการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อแจ้งข้อราชการแก่ราษฎรเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 14) การแจ้งให้ราษฎรที่มีสัญชาติไทยอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นขอมีบัตรประจำตัวประชาชน
- 15) การแจ้งให้ชายไทยอายุย่างเข้าปีที่ 18 ไปลงบัญชีทหารกองเกิน และชายไทยอายุย่างเข้า 21 ปีไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก
- 16) การทำหน้าที่รับแจ้งการเกิดการตาย การย้ายออกย้ายเข้า การแจ้งปลายทางและการให้คำรับรองบุคคล
- 17) การระดมความร่วมมือจากราษฎรให้ช่วยเหลือป้องกันอันตรายรวมถึงบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย
- 18) การเข้าจัดการและสั่งให้บุคคลเข้าช่วยเหลือเพื่อขจัดภัยเมื่อมีกรณีฉุกเฉินหรือภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้น

1.4 อำนาจหน้าที่ ที่ควรยกเลิกไปจากกำนันผู้ใหญ่บ้านเพราะประชาชนมองว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอหรือโดยที่มีหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงแล้ว อันประกอบไปด้วย

- 1) อำนาจหน้าที่ในการจัดทำทะเบียน
- 2) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย
- 3) การทำหน้าที่ในฐานะพยานกรณีมีการยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อกำนัน
- 4) การทำหน้าที่รับจดทะเบียนสมรสตามความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด
- 5) การรับจดทะเบียนสมรสด้วยวาจาหรือกิริยาจากชายหญิงที่ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย
- 6) การทำหน้าที่เป็นพยานในการจดทะเบียนรูปทำตัวรูปพรรณสัณยต์
- 7) การทำหน้าที่สอดส่องพฤติกรรมของผู้ได้รับใบอนุญาตมีอาวุธปืน
- 8) การกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดินชั้นสูงของตำบลและหมู่บ้านตามความเหมาะสม
- 9) การทำหน้าที่พิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าเช่า การชำระค่าเช่า ระยะเวลาเช่าที่ดินด้วยความเป็นธรรม
- 10) การป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า
- 11) การสั่งให้ทำหรืองดเว้นหรือแก้ไขหรือถอนสิ่งที่เป็นอันตรายหรือทำให้ป่า

สงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม 12) การป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าและไม่มีใบอนุญาตในการครอบครองสัตว์ป่าสงวนตามกฎหมาย 13) การเกณฑ์แรงงานราษฎรหรือเครื่องอุปกรณ์เพื่อการชลประทานที่ใช้ร่วมกัน 14) การทำหน้าที่แบ่งปันน้ำในเขตชลประทานเพื่อราษฎรด้วยความยุติธรรม 15) การทำหน้าที่ขอโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 อำนาจหน้าที่ ที่ควรยกเลิกไปจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหากจะให้คงไว้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจะต้องเพิ่มพูนศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่นี้ให้ได้ขึ้นมากกว่าเดิม ประกอบไปด้วย 1) การดูแลคนเดินทางใหม่ที่พักหรือขับไล่ออกจากท้องที่เมื่อสงสัยว่าเป็นผู้ร้าย 2) การดูแลรักษาคู่ครองที่สาธารณะซึ่งประชาชนใช้ร่วมกัน 3) การร่วมกับแพทย์ประจำตำบลในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และถูกต้องตามสุขลักษณะ 4) การจับตรวจค้นตามหมายจับหรือหมายค้นกรณีได้รับแจ้งการกระทำความผิดกฎหมาย 5) การทำหน้าที่สำรวจที่ดิน (ภ.บ.ท.5) เพื่อให้เจ้าของมาขึ้นเขตและแจ้งจำนวนเนื้อที่ดิน 6) การแจ้งให้ทางราชการทราบเมื่อมีโรคติดต่ออันตรายเกิดขึ้น 7) การเรียกระดมราษฎรให้ช่วยกันกำจัดผักตบชวาไม่ให้กีดขวางทางน้ำ

1.6 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในฐานะเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาจนำข้อค้นพบในการสรุปตามบทที่ 5 นี้ ไปประกอบการกำหนดอำนาจหน้าที่ คุณสมบัติ สถานะ ที่มา สวัสดิการ หรืออื่นๆ ในการปรับปรุงตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยในเรื่องบทบาท อำนาจหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในประเด็นที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อการปฏิบัติด้านบทบาท อำนาจหน้าที่สูง และที่เห็นว่าบทบาท อำนาจหน้าที่เหล่านั้นยังมีความสำคัญจำเป็นในอนาคตระดับมาก ในพื้นที่ของภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยเพิ่มเติม

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ บุคลิกภาพ ลักษณะที่พึงประสงค์ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมไทย

2.3 ควรมีการวิจัยหาเครื่องมือเป็นดัชนีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทยในการประเมินผลงานทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุก ๆ 5 ด้วย

References

- Department of Provincial Administration. (2011). *Tesapibal: Countries Administrative Management in the Reign of King Chulalongkorn (October 2011)*. Bangkok: Asarakdindan publication.
- Department of Provincial Administration. (2013). *Headmen working manual*. Bangkok: Asarakdindan publication.
- Department of Provincial Administration. (2014). *Tesapibal: Countries Administrative Management in the Reign of King Chulalongkorn (October 2014)*. Bangkok: Borphit Publication.
- Kowit Puangngam. (2013). *Three Coding for the Development of Community, Societies, Local Community, Politics and Democracy*. Bangkok: Semar Tham.
- Collin Jim. (2013). *Leadership*. Bangkok: Expernet.
- Viklom Klomdit. (2013). *Viklom World Perspective: AEC, loss or gain for Thais*. Bangkok: Printcity
- Wichai Piticharoentham. (2009). *You Can Be A Good Leader in 21 Days*. Bangkok: Panyachon.
- Somchat Kiyanyong. (2012). *Sciences and Arts of Being Good Leaders*. Bangkok: Smartline.
- Governing Officer Association of Thailand. (2012). *Report on How does local administrative management benefit the nation*. Bangkok: Arsaraksadindan publication.
- Sem Priwpuangkaew (2009). *Leaders*. Bangkok: Matichon